

וכן נוגע הדבר לארבעת המינים; לדעת רבי יהודה שלולב צריך אגד מעיקר הדין, אם אגד ההדס שענביו מרובים מעליו ואחר כך ליקט הענבים – רבי שמעון בר יהוצדק פוסל, שסובר ללמוד לולב מסוכה וצריך בו עשייה כסוכה [והיינו אגידתו], הלכך אינו כשר בליקוט הענבים שאין זו 'עשייה'. [וחכמים מכשירים. אפשר שהם סוברים לולב אין צריך אגד אלא משום נוי מצוה, או שאין למדים לולב מסוכה להצריך בו עשייה].

- א. הלכה כחכמים שלולב אין צריך אגד מעיקר הדין אלא משום נוי מצוה, ואם ליקט הענבים לאחר האיגוד – כשר. וע"ע להלן לג.
 ב. יש אפשרות נוספת לפרש טעמו של רבי שמעון בן יהוצדק שפוסל משום תורת 'דחוי' במצוות, ולא משום שצריך עשייה בהכשר, וכדלקמן לג.

דפים יא – יב

כא. מאלו מינים מסככים? מנין שדבר שאין גידולו מן הארץ ודבר המקבל טומאה פסולים לסיכוך?

מסככים בדבר הגדל מן הארץ שאינו מקבל טומאה. ריש לקיש דרש זאת מואד יעלה מן הארץ – כאד שעולה מן הארץ ואינו מקבל טומאה. וזה כדעת האומר סוכות ישראל במדבר, ענני כבוד היו. ובשם רבי יוחנן דרש רב דימי מ'חג הסוכות' – כחגיגה. והקשו על כך. והביאו דברי רבין בשם ר'ו"ח מהכתוב חג הסוכות תעשה... באספך מגרנד ומיקבך – בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר, שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה (מגרנד ומיקבך – ולא גורן ויקב עצמם). ורב חסדא אמר מכאן: צאו החר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבת לעשת ספת ככתוב – הדס שוטה לסוכה ועץ עבות ללולב.

[לדברי רבי יהודה (בבב"א להלן לו:)] אין מסככים אלא בארבעת המינים שבלולב. ולשיטתו אין דורשים 'פסולת גורן ויקב' אלא דבר שאינו מקבל טומאה למדים מואד יעלה מן הארץ או מהקש סוכה לחגיגה (עפ"י תוס' לו: ד"ה רבי. וע"ע דובב משרים ח"א מו).]

א. עורות ועצמות, אף על פי שבאים מבהמות הגדלות מהקרקע, אינם בכלל 'גידולו מן הארץ' ואינם כשרים לסכך גם אם אינם מקבלים טומאה, כגון שלא עובדו (ראשונים; או"ח תרכט, א). ולפי הדרשה הראשונה שמסר רב דימי מהקש סוכה לחגיגה, בדין היה שמסככים בעורות שאינם מקבלים טומאה (עפרש"י. וכן דעת בעל עשרת הדברות – מובא בשבלי הלקט שכד). עפר ולוחות אבנים פסולים לסיכוך, שאינו בכלל 'גידולו מן הארץ' (ראשונים לעיל ז. וע' בריטב"א טעם נוסף; רמ"א תרכט, א).

ב. פסול מחובר לסיכוך; כתבו רש"י והר"ן, נלמד גם הוא מבאספך מגרנד... ואילו הריטב"א כתב שהוא משום 'תעשה ולא מן העשוי' (וע' ערוך לנר; רשימות שיעורים; הערות במסכת סוכה; שבת הלוי ח"ד נט, יב).

ג. דברים המקבלים טומאה מדרבנן [כגון פשוטי כלי עץ מסוימים] – פסולים לסיכוך מדרבנן (עפ"י ראשונים להלן).

דף יב

כב. המסכך סוכתו בדברים דלהלן – האם הסוכה כשרה?

א. חבילי קש, חבילי עצים וחבילי זרדים.

ב. חצים זכרים ונקבות.

ג. אניצי פשתן, הוצני פשתן והושני פשתן.

א. חבילי קש, עצים או זרדים – אין מסככים בהן [אבל כשרות לדפנות]. וכולן שהתירן – כשרות. ופרשו הטעם בשם רבי יוחנן, משום גזרת אוצר – פעמים בא מן השדה בערב וחבילתו על כתפו ומעלה ומניחה כדי ליבשה, ונמלך עליה לסכך, והתורה אמרה תעשה – ולא מן העשוי, הלכך גזרו חכמים לפסול (אף בדיעבד. תוס' ועוד) אפילו הניחן מתחילה לכוונת סיכוך.

א. אמרו בירושלמי: אין חבילה פחותה מכ"ה קנים (תוס', רא"ש). ויש אומרים על פי הסוגיא דלהלן

(ג) שאגד בשלש נחשב אגד, בשנים – מחלוקת חכמים ורבי יוסי (ער"ן ועוד. וכ"כ בקרבן נתנאל

בדעת הר"ף). והלכה כדעה ראשונה (תרכט, טו).

ב. יש סוברים שאין מועילה התרת החבילה אלא אם הניח החבילה לשם סיכוך, אבל הניחה לייבוש

אין די בהתרה כי אין זו 'עשייה', אלא צריך לנענע (כן הביא הרי"א מהר"י מקרקשונא והסכים עמו.

וכן סתם השלחן-ערוך תרכט, יז וכן נקטו הב"ח ומג"א ועוד). ויש אומרים שאף בזה כשר בהתרה (כן

כתבו הריטב"א והתוס' (ד"ה אין); רי"צ גיאת (ח"א עמ' עה); העיטור שער ד).

ג. יש מי שאומר שחבילה שהניחה לייבוש ואחר כך נענעה לשם סכך – כשרה, כמו בחוטט בגדיש

(מובא בר"ן, וכן נקט בקרבן-נתנאל). והרמב"ן כתב שאין מועיל (וכן נקט הב"ח ועוד פוסקים להלכה).

ד. מצד הסברא היה נראה דבר חדש, שלא רק בחבילה אסרו אלא כל דבר מקופל ומגולגל שרגילים להניחו לאיחוסן

בכלל הגזרה, ולפי"ז אין מסככים במחצלות מגולגלות משום 'גזרת אוצר'. וצ"ב.

ב. אמר רב יהודה אמר רב: סיככה בחצים (= בית יד של חץ, העשוי מעץ); זכרים (שהעץ נתחב בבית קיבול של החץ

עצמו) – כשרה, לפי שהם פשוטי כלי עץ ואינם מקבלים טומאה. נקבות (שיש נקב בראשן והחץ נכנס לתוך

הנקב) – פסולה, לפי שיש להם בית קיבול ומקבלים טומאה, ואף על פי שהוא בית קיבול העשוי למלאות.

א. לדברי רבי יוחנן, לרבי מאיר אין מסככים בחצים זכרים משום גזרת כלים. וכן כל כיו"ב כגון

נסרים משופים (עפ"י גמרא טו.). ואולם אין הלכה כן (עפ"י בעל המאור ורמב"ן).

ב. התוס' הקשו שלכאורה נראה שדין בית קיבול העשוי למלאות שנוי במחלוקת תנאים, ולדעת

חכמים טהור. ויש אומרים כיון שאינו עשוי למלאות לעולם, כי כשירים את החץ מופרד

הברזל מבית הקיבול, הלכך הכל מודים שנחשב זה לבית קיבול, אבל העשוי למלאות לעולם

– אינו נחשב בית קיבול (עפ"י מאירי בישוב פסקי הרמב"ם. והתוס' כתבו שחילוק זה דחוק).

ויש ראשונים הנוקטים להלכה בית קיבול העשוי למלאות [אפילו לעולם] נחשב בית קיבול

(עפ"י שו"ת הרשב"א קצה וב'מיוחסות' רטו. וכן נקט מגן אברהם תרכט סק"ח). ויש מחלקים בין קודם

שנתמלא, שנחשב 'בית קיבול' לאחר המילוי (כ"כ המפרשים בישוב דברי התוס' כאן ובשבת. ע' ערוך

לנר).

ג. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן (ברי"ף: רב): סככה באניצי פשתן (אגודות פשתן לאחר ניפוץ וסירוק) –

פסולה.

א. רש"י פירש לפי שמקבלים טומאת נגעים. ומשמע שמדין תורה פסולים לסיכוך. ואולם ישנן דעות תנאים (בשבת כז) הסוברות שאינם מקבלים טומאה עד לאחר הטויה.

והתוס' (וכן נקט הר"ן) פרשו שלדברי הכל אינם מקבלים טומאה קודם טויה רק גזרו חכמים לפוסלם לסכך כי קרובים לקבלת טומאה, לכשיטו. ושמא דין זה אינו מוסכם, ולרבי יהודה כשרות לסיכוך אף מדרבנן (ולדעת הרמב"ן ועוד ראשונים (בשבת כז), לפי סומכוס קודם טויה כשר לסכך). ועוד צדדו התוס' שאפשר אף טווי כשר לסיכוך לרבנן, מפני שאינו מקבל שאר טומאות אלא טומאת נגעים.

והרמב"ם (סוכה ה) פרש טעם אחר: מפני שהפשתן נשתנית צורתו וכאילו אינו מגידולי קרקע. והראב"ד כתב: מפני שראויים ליתן את האניצים בכרים וכסתות והרי הם מקבלים טומאה על ידי דבר אחר [וצריך לחלק בין אלו לחצים זכרים שאעפ"י שמקבלים טומאה ע"י חיבורם לחץ, עתה נחשבים כדבר לעצמו ולכן מסככים בהם].

ב. גם אניצי פשתן של נכרים [שאינם מטמאים בנגעים] פסולים לסיכוך, כי אותו המין ראוי לקבל טומאה (עפ"י זכר יצחק נו, ג).

בהוצני פשתן (פשתן כמות שהוא בהוצין שלו) – כשרה.

בהושני פשתן – איני יודע. ונסתפק רבה בר בר חנה מהם ה'הושנים' שנסתפק בהם רבי יוחנן; האם נידוכו במכתשת ועדיין לא נופצו במסרק, אבל קודם דיכה בכלל 'הוצים' הם וכשרות, או שמא אפילו רק נישורו במים קודם שנידוכו, בכלל הספק הם.

הר"ן כתב עפ"י הרי"ף שיש לנקוט לקולא בספק זה, ופשתן שנשרה ולא נידוק – כשר. וכשיטתו שאניצי פשתן פסולים מדרבנן וספקא דרבנן לקולא. והריטב"א הקל יותר, שאפילו נידוק ולא נופץ מותר. אבל לשיטת רש"י יש להחמיר, כי לשיטתו הוא ספק בשל תורה (כן כתב הריטב"א לשיטתו. וכן כתב הרי"א, שאף אם שרה ולא דק אסור לסכך בו. וכן פסק הרי"צ גיאנות). ויש מהאחרונים שהורו לחוש לדעת רש"י לענין מקוואות (ע' זכר יצחק נו, ג; אגרות משה יו"ד ח"א קטז, ג).

הרמב"ם כתב (עפ"י הירושלמי, הובא ברא"ש) מסככים בחבלים של סיב ושל חלף וכד' שהרי צורתם עומדת ואינם פלים.

דפים יב – יג

כג. מהו לסכך במינים דלהלן?

א. מיני ירקות.

ב. מיני סנה.

ג. מוצא הדקל כשהוא עם ענפיו.

ד. גזע הקנה שיוצאים ממנו דוקרנים רבים.

ה. חבילות קנים שאגידתם אינה עשויה אלא לצורך המכירה.

ו. צריפי ערבה קלועה.

ז. ענפים וזמורות של עצי פרי, המחוברים להם פירות.